

МІСЦЕ ДИСКУСІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ АНГЛІЇ ТА УЕЛЬСУ

The article gives a profound analysis of the evolution and place of the discussion as a method of education in universities of England and Wales, which train future teachers.

Key words: method of education, system of education, free group discussion, case studies.

В умовах формування загальноєвропейського освітнього простору актуалізується запит на вчителя, здатного працювати в різних освітніх системах. Активні процеси децентралізації управління освітою, започаткування нових взаємин між державою, громадянським суспільством і освітніми громадами в кожній європейській країні наприкінці ХХ – початку ХХІ століть висунули проблему підготовки вчителя-європейця, який розширює свою ідентичність від місцевого до національного та європейського рівнів.

Щодо загальноєвропейських змін у галузі вищої освіти й, зокрема, в системі підготовки педагогів (учителів і викладачів вищих навчальних закладів), то основними кроками в цьому напрямку мають стати наступні:

- 1) затвердження загальноприйнятої системи легко порівнюваних дипломів, уключаючи додатки до дипломів;
- 2) запровадження двох ключових навчальних циклів: додипломного та післядипломного;
- 3) створення системи накопичення та перенесення кредитів на зразок Європейської системи трансферу оцінок;
- 4) мобільність студентів, викладачів дослідників;
- 5) співдружність у забезпеченні якості освіти;
- 6) європейський вимір (стандарт) вищої освіти.

Дослідники вважають, що на початку ХХІ століття процес формування європейського освітнього простору значно поглибився, перейшовши від

підписаних міністрами освіти абстрактних принципів міжнародного співробітництва в галузі вищої освіти - до іншого - інституційного рівня [1, с. 38].

Суттєвим джерелом визначення стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні є аналіз досвіду підготовки вчителів у різних освітніх системах. Осмислення досвіду організаційно-методичного забезпечення процесу оволодіння англійськими вчителями основами педагогічної майстерності в вищих навчальних закладах є важливим для процесів модернізації системи педагогічної освіти в Україні, зокрема, в напрямі її стандартизації та запровадженні європейських вимірів.

Аналіз навчально-методичних матеріалів і наукової літератури, а також власні спостереження та участь у процесі професійної підготовки майбутніх учителів в університетах Англії та Уельсу дає можливість зробити низку висновків щодо розвитку й становлення методів навчання в вишах, які готують учителів.

Відомо, що традиційними методами в англійській системі вищої освіти були й залишаються лекційний і дискусійний. Вони застосовувалися ще в перших середньовічних університетах і дотепер вважаються основними методами навчання в англійських вузах.

Щодо дискусійних форм навчання, то диспут в англійському університеті був одним із центральних, після лекції, методів. Уведення групових дискусійних форм до навчального процесу англійських вузів пояснюється незадоволеністю якістю лекцій, їх значною кількістю в навчальних планах, дорожнечою тьюторських занять і відсутністю таких форм навчання, які були б спрямовані на встановлення особистих контактів студентів з викладачами.

Сучасні організаційні форми навчання, які англійські педагоги називають дискусійними, зайняли місце в навчальному процесі англійських вузів у післявоєнний період [2, с. 104]. У 40-і р.р. XX століття вводяться бесіди, дискусії, ділові ігри, проекти, ситуативні заняття. Дискусія – це, перш за

все, тематично спрямована суперечка в академічній групі. Якщо вона підпорядковується дидактичним цілям, то дискусія виступає методом навчання. Педагогічний досвід дозволяє сформулювати деякі умови ефективності дискусії: всі учасники повинні бути готовими до неї; кожний студент повинен мати чіткі тези своєї позиції, а не довгий реферат, читання якого забирає багато часу; дискусія має бути націленою на вирішення проблеми, а не на змагання її учасників; присутність протилежних точок зору просуває дискусію вперед; при жвавій дискусії керівнику варто утримуватися від власного виступу.

Серед організаційних дискусійних форм поширеними вважаються такі, як «вільне групове обговорення» (*free group discussion*) – заняття, в ході якого викладач передає більшість із своїх традиційних функцій членам групи, а сам виступає в ролі слухача; «групове обговорення без викладача» (*leaderless group discussion*) – заняття, що може проводитися без викладача, якщо попередньо ним поставлено чітку мету, і її правильно розуміють учасники групи [5, с. 28].

Рекомендується проводити дискусію в групі, що складається з 10-15 осіб. Усі учасники можуть по черзі бути її керівниками. Важливо навчити студентів умінню оперувати в дискусії науковим змістом, правильно робити виписки, оформлювати бібліографію, вести конспекти, узагальнювати матеріал, формулювати гіпотези.

Англійські педагоги стверджують, що участь у невеличких групах дає студентам освітні й психологічні переваги, яких бракує індивідуальному тьюторству або лекції.

У дискусії і як методу, і як форми навчання є свої певні переваги. Вони полягають у тому, що організація дискусії спрямована на вироблення в студентів уміння вільно виражати свої думки, слухати один одного, виступати в ролі критиків.

Дискусія спрямована на формування критичного мислення, вона висуває вимоги до логічної побудови висловлювання, до його правильного

мовного оформлення. Всі ці якості є необхідними в подальшій педагогічній діяльності.

Семинарські заняття відрізняються від диспутів як спеціальна форма організації навчання. Вони прийшли на зміну середньовічному диспуту. В XVIII столітті семинарські заняття стали широко використовуватися при підготовці філологів з метою інтерпретації текстів, а в XIX столітті вони застосовувалися при вивченні теології та юриспруденції.

Семинар як форму навчання було введено лише на початку XX століття. Він був запозичений з Німеччини, де в університетах XIX століття семинар уже був основним засобом навчання для предметів класичного циклу [3, с. 136].

Семинар спрямовується на активізацію діяльності студентів у процесі навчання, що здійснюється безпосередньо через спілкування з викладачем та іншими студентами. Його характерною рисою є невелика кількість учасників, що сприяє успішному й якісному проведенню заняття. Причина впровадження семинару до навчального процесу полягає в тому, що він має низку переваг. Перша з них зумовлюється тим, що тема семинару має бути пов'язаною з курсом, який вивчається, й семинар, таким чином, стає складовою ланкою навчального процесу, в той час як, наприклад, на тьюторських заняттях теми міняються щотижня й нерідко взагалі не пов'язуються з курсом. Це явно перешкоджає систематичному вивченню предмета. Друга перевага полягає в тому, що семинар не тільки легко уживається з лекцією, але і є її природним доповненням.

Найбільший інтерес серед студентів викликають семинари, які одержали назву «ситуативного навчання» (*case studies*), і на яких відбувається детальне вирішення окремих аспектів проблемних ситуацій. Студентам пропонується визначити проблему, обґрунтувати способи й засоби її вирішення, ввести додаткову інформацію, необхідну для прискорення розв'язання проблеми, а також передбачити можливі наслідки проблемної ситуації.

Результативність проведення таких семінарів є очевидною. Семінари-ситуації формують у студентів-майбутніх учителів уміння й навички активної самостійної діяльності, забезпечують здатність аналізувати й приймати оптимальні рішення, як індивідуальні, так і групові.

Ще одним різновидом семінарських занять є так званий «потік ідей». Дану форму було запропоновано в 1963 р. американським психологом А. Осборном, і вона являє собою колективний метод розв'язування складних проблем науки і техніки. Мета такого семінару – викликати максимум ідей для розв'язання проблеми. Обговорення починається з виступу студента, що за 3 хвилини повинен запропонувати свій спосіб вирішення питання. Потім виступає інший студент і пропонує свій варіант або доповнює попередній. Кожний учасник семінару має можливість висловити свою думку. Протоколіст записує самі ідеї (без коментарів). Потім починається сортування ідей за їх простотою або складністю, адекватністю проблемі. Це може відбуватися в усній чи письмовій формі. Такий досвід може стати прикладом творчого розв'язання складних завдань підготовки фахівців у сучасній вищій школі.

Ще один вид семінару – це семінар «прес-конференція». Декілька студентів готують доповіді за визначеними питаннями відповідно до плану семінару. Після виступу їм ставлять запитання, як на прес-конференції. Доповіді студентів, виступи опонентів, питання до доповідачів, відповіді доповідачів на поставлені питання оцінюються [5, с. 29].

В університетах Східної Англії, наприклад, навчання предметів гуманітарного циклу здійснюється в основному на семінарах: студенти мають 6-8 годин семінарських занять на тиждень. В Оксфордському й Кембриджському університетах семінарів проводиться набагато менше, ніж в інших університетах. Це пояснюється великою питомою вагою тьюторських занять. Як і лекції, більшість семінарів у цих університетах є факультативними. Загальна тенденція є такою: чим менше місця відводиться тьюторській системі, тим ширше використовується семінар [4, с. 31].

Однак наразі всі вузи Великобританії офіційно відносять семінар до основних методів навчання, й у них дуже помітною є тенденція до більш широкого використання семінарських занять у навчальному процесі. Таким чином, значне місце в системі підготовки вчителя належить семінарам, прес-конференціям, дискусіям, що сприяє засвоєнню нового матеріалу, активізує діяльність студентів, розвиває вміння самостійно аналізувати й вирішувати проблеми, визначати оптимальні рішення. Їх раціональне використання сприяє розвитку критичного мислення, логічній побудові мовлення, вдосконаленню вміння концентруватися та відстоювати свою точку зору.

Література

1. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Людмила Прокопівна Пуховська. – Київ : Вища школа, 1997. – 180 с.
2. Development of education. Global perspective in the curriculum / Ed. A. Osler. – London : Cassel, 1994. – 278 p.
3. Lawton D. Education, culture and National Curriculum / D. Lawton. – London : Hodder and Stoughton, 2009. - 229 p.
4. Primary PGCE course handbook. - Bedford: De Montfort University Press, 2014. - 81 p.
5. Thomas J.B. A note on masters of method in the universities of England and Wales // History of education society bulletin / J.B. Thomas. - 2002. - № 30. - P. 27-29.